

De wilde kat

► stropersbendes die ze moeten bestrijden. Op het wensenlijstje staan moderne vuurwapens (in plaats van geconfisqueerde AK-47's), radiocommunicatie, een bevelcentrum, een vliegtuigje voor luchtverkenningen, misschien een helikopter. 'Nu kost het ons drie dagen om op sommige plekken te komen. Straks maar een half uur.'

De harde aanpak van de stroperij levert inmiddels de eerste successen op. Zo werd onlangs bij Kameroen een vrachtwagen aangehouden met 187 slagtanden verstopt in de lading. Maar het confisqueren van ivoor of wapens is niet genoeg. De strijd wordt niet in het bos gewonnen, zegt Huijbregts van WWF, maar daarbuiten, in de justitiële keten die nu van corruptie aan elkaar hangt.

'We moeten zorgen dat opgepakte stropers werkelijk worden berecht en straffen krijgen die echt afschrikken. We adviseren de Kameroenese overheid daarom hoe het proces beter en transparanter te maken.' Om diezelfde reden heeft African Parks in Congo gepleit voor een onafhankelijke aanklager voor wildcriminaliteit die direct onder president Sassou-Nguesso zou moeten ressorteren.

Soms leidt de verhevigde strijd tegen stroperij tot excessen. Vooral de Baka-pygmeeën zijn nogal eens het slachtoffer, stelt Survival International, een westerse actiegroep voor inheemse volkeren, die onlangs aan de bel trok. Baka zouden in Kameroen worden geïntimideerd en mishandeld door anti-stroperijbrigades die mede gefinancierd worden door westerse natuurorganisaties.

Critici waarschuwen intussen dat een harde aanpak alleen niet werkt. Je moet de bevolking ook alternatieven bieden voor stroperij. Bijvoorbeeld door het opzetten van *community forests* – stukken bos die door lokale gemeenschappen worden beheerd, zodat ze belang hebben bij de bescherming van wild – en door Baka beperkt te laten jagen in beschermde gebieden (maar niet op olifanten).

Dat mag zo zijn, zegt ranger Gilles Etoga in Kameroen, maar de strijd tegen de ivoorstroperij is wel een oorlog, en dat maakt keihard ingrijpen onvermijdelijk. 'Met ivoor is zoveel geld gemoeid dat iedereen wordt gecorrumpeerd. Het is een kanker die de hele maatschappij aanvreet. Om die te bestrijden moet je naar de afnemersmarkten in Azië. Dat is een zaak van internationale politiek.'

De voetsporen op de Congolese olifantenboulevard leidden Victor Mbolle en zijn team uiteindelijk naar twee Baka-stropers, gewone jongens uit een dorpje in de omgeving. Ze bleken te werken voor een opdrachtgever in Ngbala, een Kameroenese handelaar uit de grote stad. Die bekende na zijn arrestatie zelf twee olifanten te hebben gedood. Hij wordt nu in Ouesso berecht. ●

Je moet goed kijken om het verschil te zien met een gewone huiskat. Maar de Europese wilde kat is heus een serieus roofdier, vertelt bioloog Jaap Mulder.

Door **Caspar Janssen** Foto **Anne Greene**

'De meeste mensen denken bij een wilde kat aan een verwilderde huiskat.

Maar de Europese wilde kat is wel degelijk een wild dier. Onze huiskat stamt er eigenlijk van af. De Europese, Afrikaanse en Aziatische wilde kat worden samen als één soort beschouwd. Onze gedomesticeerde kat is vermoedelijk in Egypte ontstaan en heeft veel trekjes van de Afrikaanse wilde kat.

'De Europese wilde kat is moeilijk te onderscheiden van de cyperse huiskat. Gemiddeld is hij iets groter, maar een fikse, gedomesticeerde kater kan zo groot zijn als een wilde kat. Toch heeft hij wel een paar specifieke kenmerken. Zoals de dunne zwarte streep die over de lengte van zijn rug loopt. Gewone katten hebben die soms ook, maar bij de wilde kat stopt de streep waar de staart begint. Op de staart heeft hij zwarte ringen en hij heeft een zwarte staartpunt. De onderkant van zijn achtervoeten is, anders dan bij de huiskat, alleen bij de tenen donker.'



'IN 2002 KREGEN we voor het eerst het vermoeden dat hij weer in Nederland voorkwam. Bij Vaals in Zuid-Limburg werd een dood exemplaar gevonden, een verkeersslachtoffer. Een paar jaar later heb ik een eerste inventarisatie gemaakt in die regio, met behulp van fotovalen. En verdomd, in 2006 fotograferden we de eerste levende kat in Nederland. Ik weet nog dat ik de opdrachtgever belde, een man van de provincie Limburg, en enthousiast riep:

'Bingo.' Waarop hij zei: 'Ik sta nu bij de kassa van de Albert Heijn.'

'Daarna zijn er nog meer wilde katten gezien in de Zuid-Limburgse grensstreek. Dit jaar zijn er drie dieren gevangen en gezenderd om te kijken welk leefgebied ze gebruiken. Ik weet niet of Zuid-Limburg wel zo geschikt is. Wilde katten zijn bosdieren en in Zuid-Limburg zijn alleen maar smalle strookjes hellingbos. Dat kan genoeg zijn, maar uit Duits onderzoek weten we dat de wilde kat een echte muizenvanger is, 75 procent van zijn menu bestaat uit muizen, voornamelijk veldmuizen. Ze hebben dus aangrenzend grasland nodig dat niet intensief beheerd wordt. Natuurorganisatie Ark is daar nu mee bezig, die wil een aantal gebieden laten verruigen en laten begrazen door koeien. Dan krijg je inderdaad een fantastisch jachtgebied vol muizen.'



'DE WILDE KAT KOMT oorspronkelijk voor in Midden- en Zuid-Europa. Het is geen bergdier. Hij kan niet tegen teveel sneeuw in de winter, dan kan hij niet bij de muizen. Het is aannemelijk dat de wilde kat in Nederland heeft geleefd, maar het is niet aangehouden.

'Ze zijn altijd fel bestreden. Ze werden, zoals alle roofdieren, gezien als concurrent van de jager. Hij werd ook altijd heel woest afgebeeld, als een soort tijger, met een fazant, patrijs of haas in de bek, precies die prooien die jagers zelf graag 'oogsten'. Terwijl de wilde kat dus voornamelijk op muizen jaagt.



DE EUROPESE WILDE KAT

Felis silvestris silvestris

Kenmerken Iets zwaarder gebouwd dan de cyperse huiskat. Dikkere vacht, lijkt daardoor forser. **Verspreiding** In deelgebieden in Schotland, Spanje, Italië, Duitsland, Frankrijk, de Balkanlanden.



'In het licht van een lamp blijft hij vaak zitten. Overdag zie je hem haast niet.'

'Dertig jaar geleden waren er nog maar een paar populaties wilde katten over, verspreid over Europa. De bestrijding is toen gestopt. In de meeste landen werden ze beschermd. Vanuit de Eifel, waar een van de laatste populaties zat, breidt hij zich nu langzaam uit, tot aan Zuid-Limburg. De Duitsers maken serieus werk van de bescherming. Er is een Rettungsnetz für die Wildkatze. Ze hebben speciale rasters langs de snelwegen staan, die verhinderen

dat de katten eroverheen klimmen. En er wordt een netwerk van verbindingen gemaakt. Daarvan profiteren wilde katten en andere dieren.'



'WILDE KATTEN VERSPREIDEN zich niet snel. Ze krijgen één nest per jaar, en van die vier of vijf jonge katjes gaan er al snel een paar dood. Ze leggen ook geen enorme afstanden af, op zoek naar nieuw leefgebied. Toch ver-

wacht ik dat ze zich ook in Nederland gaan verspreiden.

'Op een andere manier zijn er incidenteel al wel wilde katten ons land binnen gekomen. Via mensen die jonge katjes vonden in bossen in het buitenland en mee naar huis namen. In één geval liep de kat weg en kwam toevallig in een vangkooi van een boswachter terecht. Het andere geval is vrij recent. Dat katje bleek onhandelbaar en wilde niets weten van kattenvoer. Die mensen kwa-

men bij mij terecht. Het katje is naar een opvangcentrum in Duitsland gebracht en als volwassen dier weer losgelaten in het gebied waar hij was geboren.'



'DE WILDE KAT JAAGT meestal 's nachts. Als het weer een beetje goed is, slapen ze overdag boven de grond, onder een gevallen boomstam, op grotachtige plekken of in holle bomen. Soms slapen ze in dassenburchten. Ze klimmen ook wel in bomen. In Noord-Frankrijk ben ik 's nachts een paar keer een wilde kat tegen gekomen. In het licht van een lamp blijft hij vaak zitten, dus dan kun je hem aardig goed bekijken. Overdag is dat moeilijker. Hij heeft goede schutkleuren en hij is meestal al weg als je in de buurt komt.

'Ze hebben doorgaans een vast leefgebied, maar ze zijn niet erg territoriaal. Op één plek in een bos kunnen wel tien verschillende katten komen. Als de vrouwtjes loops zijn, dan komen daar meerdere katers op af. Aan koppeltjesgedrag doen ze niet, de mannen zijn alleen geïnteresseerd in paren, verder gaan ze hun eigen gang.

'De drie gezenderde katten – alle drie mannetjes – leven in het Vijlenerbos. Het opvallende is dat twee van hen het bos niet of nauwelijks verlaten. Er is blijkbaar voedsel genoeg voor die paar katten. Het is een goed muizenjaar: er zijn genoeg bosmuizen en rosse woelmuizen. We kunnen door die zenders precies hun looproutes volgen. Ze lopen ontzettend veel heen en weer tussen Aken en Vijlen, een afstand van 15 kilometer. Vermoedelijk zijn ze op zoek naar een vrouwtje. Het leuke van dit onderzoek is dat we er vanaf het begin bij zijn, dat we de eerste wilde katten op de voet kunnen volgen. En wie weet gaan we het meemaken: het eerste wildekatjesnest in Nederland.'

Jaap Mulder (64) is bioloog, gespecialiseerd in roofdieren.